

האסטרטגיה של דאע"ש במרחב הסייבר

גבי סיבוני, דניאל כהן, טל קורן

הצלחותיו של ארגון דאע"ש ("המדינה האסלאמית") כוללות שילוב של מרכיבים הקשורים זה לזה, באופן שמסייע לו לבסס את שליטתו באזורים נרחבים ולשמש כראש החץ הנוכחי של הג'יהאד העולמי. כמו כן יוצר דאע"ש איום הנובע מהעובדה שפעילי הארגון המחזיקים באזרחות של אחת ממדינות המערב עלולים לשוב למולדתם ולבצע שם פיגועי טרור. איום נוסף של דאע"ש קיים באפשרות של הפעלת "זאבים בודדים" לביצוע פיגועי טרור ביעדים ברחבי העולם המערבי. מטרתו של מאמר זה היא לבחון מהו מודל ההצלחה של דאע"ש – ארגון שהשתלט כאמור על אזורים גיאוגרפיים רבים, ותופס מקום מרכזי בתודעה הציבורית ברחבי העולם. המאמר ינסה להעריך את האסטרטגיה הייחודית של הארגון, המשלבת שני מרכיבים מרכזיים הקשורים ביניהם: שימוש נרחב במדיה החברתית מצד אחד ואכזריות קיצונית ומוחצנת מצד שני.

מילות מפתח: המדינה האסלאמית, דאע"ש, מדיה חברתית, עיראק, סוריה, טרור.

הקדמה

בחודש מאי 2004 פרסם אתר אינטרנט אסלאמי קלטת וידאו בה נראית הוצאתו להורג בבגדאד של האזרח האמריקאי ניק ברג. בסרטון נראה ברג כשהוא לבוש בבגדי אסיר כתומים (כמדי האסירים בכלא גואנטנמו) ומוצא להורג על ידי עריפת ראשו בידי מנהיג "אל־קאעידה" בעיראק, אבו מוסעב א־זרקאוו. סרטון זה קיבל

ד"ר גבי סיבוני הינו חוקר בכיר וראש תכנית ביטחון סייבר במכון למחקרי ביטחון לאומי. דניאל כהן הינו עמית מחקר ומתאם תכנית ביטחון סייבר במכון למחקרי ביטחון לאומי. ד"ר טל קורן הינו חוקר בתכנית ביטחון סייבר במכון למחקרי ביטחון לאומי.

משמעות היסטורית מצמררת עשר שנים לאחר מכן, עם פרסום הקלטת שתיעדה את הוצאתו להורג בעריפת ראש של האמריקאי ג'יימס פולי, הפעם על ידי פעיל דאע"ש – הארגון שהמשיך את דרכו של אֶזֶרְקָאוּוי. ההבדלים המרכזיים בין שני הסרטונים הם שעורף ראשו של ג'יימס פולי מדבר במהלך הסרטון באנגלית רהוטה, שהסרטון על הריגת פולי הוא ברמה גבוהה ושנעשה שימוש במדיה ובמדיה החדשה להפצת המסר שבו בצורה ויראלית לכל קצות העולם. כך נוצרה בעיני המתבונן במדינות המערב תחושה של זעזוע ממראה השבוי המובל לשחיטה. התברר שלא רק הקורבן יכול להיות "השכן ממול", אלא גם השוחט.

ארגון דאע"ש עושה שימוש במאפייני עידן המידע ו"הכפר הגלובלי", בהם טושטשו המחיצות בין מציאות לדמיון, וכן באמצעים הטכנולוגיים הנגישים כיום לכל. זאת, הן כדי לקרוא לתומכיו במערב לקיים את ההיג'רה (הגירה למדינה האסלאמית) והן כדי לעודד אותם לג'יהאד, או, כפי שהתבטא לוחם הארגון ממוצא קנדי: "לארוז את המזוודות או להכין את מטעני החבלה"¹.

לוחמה פסיכולוגית בשירות ארגוני הטרור אינה תופעה חדשה. קרלוס מְרִיגָלָה, מאבות הטרור המהפכני המודרני, פרסם בשנות השישים של המאה העשרים את "המדריך הזעיר למלחמת גרילה", בו התייחס למלחמת העצבים וללוחמה הפסיכולוגית. לטענתו, ממשלות יהיו תמיד בעמדת נחיתות בהתמודדות עם לוחמה פסיכולוגית אותה מפעיל ארגון טרור, וזאת כתוצאה מהשקעה של משאבים רבים בסיכול ובצנזורה. על פי מריגלה, השקעה זו נדונה לכישלון.² האתגרים והאיומים בעידן הדיגיטלי והמדיה החדשה משתנים כתוצאה מהמרחבים החדשים בהם יכול ארגון הטרור לפעול לקידום מטרותיו הפוליטיות. ארגון דאע"ש, כדוגמה, פועל בצורה רחבה במרחב הווירטואלי, תוך שימוש בבלטפורמות מדיה חדשה המקשות על צנזורה מדינתית. המדינה הבאה להתגונן מפני התופעה של שימוש במדיה החדשה למטרות טרור נמצאת בעמדת נחיתות, ולכן המענה שלה לאיום חייב להיות בכלים חדישים ועדכניים.

גל הפיגועים הספונטניים של "זאבים בודדים" בארצות הברית, קנדה, אוסטרליה, מדינות אירופה וישראל ממחיש את הקשר הסימביוטי הנרקם בין קריאת דאע"ש לגיוס לשורותיו, התעמולה שהוא עושה ופעולות הטרור שלו נגד אזרחי המערב, ובין פלטפורמות התקשורת השונות אותן מאפשר המרחב הווירטואלי. קשר זה ניכר היטב ומתמזג בצורה ישירה בפעולות טרור של "בוגרי סוריה ועיראק" ששירתו בדאע"ש, השבים למדינות האם שלהם. דוגמה לכך היא הפיגוע במוזיאון היהודי בבריסל במאי 2014, שבו נרצחו בני הזוג הישראליים מירה ועמנואל ריבה על ידי מהדי נמוש, אזרח צרפתי ממוצא אלג'ירי שחזר למדינת האם שלו לאחר לחימה בשירות ג'יהאד בסוריה. קשר זה מתבטא גם בפעולות טרור מקומיות לא מאורגנות הנעשות בהשפעת דאע"ש ובהשראתו. דוגמאות לפעולות

כאלו הם פיגועי דריסה וירי שנעשו בקנדה וניסיונות לפיגועים באמצעות עריפת ראשים שנעשו באוסטרליה ובארצות הברית.

דאע"ש מפעיל מנגנוני הסברה, גיוס ותעמולה במרחב הווירטואלי, כולל הוצאה לאור של מגזינים וסרטונים המופקים ברמה גבוהה, מאפשר סיקור תחת מגבלות על ידי המדיה הבין-לאומית ומוֹכֵר ברשת מותגים עם סמל הארגון. פעילי דאע"ש אף מתעדים ומשתפים את רשמיהם ברשתות החברתיות. שיטת פעולה זו, הכוללת שקיפות ומוחצנות, משתלבת במהלך האסטרטגי הנוכחי של הארגון – הכנה לפעילות טרור גלובלי על ידי גיוס פעילים זרים והקמת תאי טרור חדשים ברחבי העולם.³

בדומה לטקטיקה ארוכת ימים אותה אימצו קבוצות מהפכניות, גם ארגון "המדינה האסלאמית" אימץ את הרעיון של תעמולה על ידי מעשה, שבה אלימות ותקשורת מוזגו לצורך השגת אפקט מרבי של תעמולה ואלימות, וכל זאת לשם העברת מסר פוליטי. הייחוד של דאע"ש הוא בשילוב בין פלטפורמות הפצה במדיה ובמדיה החדשה להצגת אכזריות קיצונית ומוחצנת.⁴ פלטפורמות אלו מהוות ספקטרום חדש של "מלחמה רשתית" המנצל את מהפכת המידע לתועלת ארגון הטרור. דאע"ש עושה שימוש גם ב"תעמולה הופכית" (reciprocal propaganda), וכולל בה תמונות זוועה המתעדות את מעשה הטרור (דוגמת סרטוני עריפות הראשים) ונועדות ליצור פחד וחרדה בציבור הרחב. כן הוא משתמש בסוג זה של תעמולה ככלי להשפעה על מקבלי החלטות במערב.

מאמר זה מנסה לבחון את האסטרטגיה הייחודית של ארגון דאע"ש, המשלב שני מרכיבים מרכזיים הקשורים זה בזה: שימוש נרחב במדיה החברתית מצד אחד ואכזריות קיצונית מוחצנת מצד שני – מרכיבים שבעזרתם הוא הצליח לכבוש בהצלחה אזורים גיאוגרפיים רבים ולחדור לתודעה הציבורית העולמית באופן חסר תקדים.

הצלחותיו של דאע"ש, שהתבסס בשנה האחרונה בעיראק ובסוריה והקים תשתית ארגונית בצפון אפריקה ובחצי האי סיני, כוללות שילוב של מרכיבים הקשורים זה לזה, באופן שמסייע לארגון לבסס את שליטתו באזורים נרחבים ולשמש כראש החץ של הג'יהאד העולמי. הארגון מהווה איום על יציבותם של משטרים ערביים במזרח התיכון, כמו סעודיה, ירדן ולבנון, ולצד זאת הוא מהווה איום באמצעות פעיליו המחזיקים באזרחות של מדינות המערב ועלולים לשוב למולדתם ולבצע בה פיגועי טרור, וכן על ידי עידוד מפגעים ספונטניים לבצע פעולות טרור ביעדים במערב. המדיה והאלימות משמשות את דאע"ש בערבוביה, הן להפחדה של אויבים הנמצאים בקרבה למרחב הפעילות שלו והן לגיוס פעילים ותומכים. ההפחדה ומאמצי הגיוס מתרחשים על רקע קרבה פיזית למדינות, הדמוקרטיות במערב, וכוללים שימוש נרחב במדיה החברתית ובאמצעי התקשורת,

לצד הפגנת אכזריות קיצונית מוחצנת בממדים שלא נודעו כמותם עד היום. כאמור, מרכיבים אלה משולבים זה בזה, אולם הפניה לקהל יעד מערבי והקרבה אליו, הן בממד הפיזי (הקרבה לאירופה) והן בפניה לגיוס תומכים מאותן מדינות, יוצרות משוואה המשלבת תחושת פחד פרימיטיבי עמוק בקרב כלל הציבור מצד אחד, עם משיכה רבה בקרב קהל התומכים הפוטנציאלי מצד שני.

מאמר זה טוען, כאמור, שההצלחה הרשתית של דאע"ש נובעת מתוך הקשר בין השימוש באכזריות קיצונית מוחצנת ובין השימוש במרחב הקיברנטי להפצת מסרים פנימה (למרחב השליטה וההשפעה שלו) והחוצה (למדינות המערב), לצורכי גיוס והפחדה. כל זאת, כפי שצוין לעיל, על רקע קרבה פיזית למערב ויצירת תחושות פחד עמוקות מפני הצפה של המדינות המערביות במפגעים ובתומכי הג'יהאד העולמי.

השימוש המושכל שעושה דאע"ש ברשתות החברתיות נועד להעביר מסרים ממוקדים לקהלי יעד ספציפיים. קהלי יעד חשובים בראיית הארגון הם קהילות מוסלמיות במדינות המערב ובאסיה. האסטרטגיה התקשורתית של דאע"ש הצליחה למצב את הארגון כאויב המרכזי של המערב, למתג אותו כראש החץ במאבק של הג'יהאד העולמי ולזכות בתמיכה בקרב ציבורים ערביים ומוסלמים, ארגונים ג'יהאדיסטיים וקהילות מוסלמיות במערב.⁵

מערכת התעמולה והגיוס של דאע"ש

ארגון דאע"ש, בדומה לארגון "אל-קאעידה" בתחילת דרכו, הכיר בעובדה כי הוא חייב לפעול במספר חזיתות בריזמנית במלחמתו נגד "הכופרים". הארגון רואה את השימוש באסטרטגיה התקשורתית "כמייצגת שני שלישים מהקרב",⁶ ובמלחמה על התודעה – מהלך חיוני ומשלים לפעילותו.⁷ החשיבות של המדיה על צורותיה השונות כאמצעי להשפעה ולהשגת תמיכתם ואהדתם של מיליוני מוסלמים ברחבי העולם ניכרת היטב בפעולותיו של דאע"ש ובמשאבים הרבים שהוא משקיע לשם כך. האינטרנט והרשתות החברתיות הם האמצעי העיקרי להפצת האידיאולוגיה והמסרים הפוליטיים של הארגון, וכן לגיוס מתנדבים זרים ומימון, וכל זאת תוך שליטה מוקפדת על המידע המתפרסם מאזורי הקרבות ושחרורו בצורה מבוקרת. דאע"ש עושה שימוש במספר פלטפורמות מקוונות,⁸ דוגמת "מוסד אל-פרקאן להפקה הסברתית",⁹ המשמש כזרוע התקשורתית הרשמית של הארגון ומנהיגיו, וכן "סוכנות אל-אעת'צאם להפקת מדיה", הפועלת בשנתיים האחרונות להפקת סרטונים של דאע"ש ולהפצתם ברשתות החברתיות. זרוע תקשורתית נוספת של דאע"ש הוא אתר אינטרנט הנקרא "מרכז אל-חיאת לתקשורת", הפונה בעיקר לקהל יעד מערבי. "מרכז אל-חיאת לתקשורת" מחזיק חומר רב על דאע"ש, ובו נאומים וסרטונים המתורגמים ליותר מעשר שפות. האתר, שכאמור פונה למערב

ולקהל יעד שאינו דובר ערבית, משלב תכנים וחומרים מגוונים בקטעי וידאו חדשים ומוסיף כתוביות לקטעי וידאו קיימים. כן יש בו מאמרים, דיווחי חדשות ותרגום מסרי ג'יהאד. איכות האתר גבוהה והוא נבנה ככל הנראה על ידי צוות המנוסה בהפקת חומרי תקשורת לקהל מערבי.

כאמור, דאע"ש מפיץ ברשת סרטי תעמולה רוויים בדם, שבהם הוא מציג לראווה את הטקטיקות האכזריות שבהן הוא עשה שימוש במהלך כיבושיו בסוריה ובעיראק, תוך התרברבות על אוזלת ידם של אויביו. אחד מסרטי התעמולה של דאע"ש, שפורסם בספטמבר 2014 כסרט תיעודי וערוך בצורה מקצועית, הוא "להבות המלחמה: המאבק רק החל" (*Flames of War*)¹⁰, שמטרתו היא להעביר מסר ברור שנועד להרתיע פעילות של ארצות הברית נגד הארגון. הסרט בן 55 הדקות עושה שימוש בדימויים רומנטיים המעוצבים בקפידה, תוך שילוב אלמנטים של פיצוצים, קרבות, חיילים אמריקאיים פצועים וכאלה שעומדים להיהרג, רטוריקה אנטי אמריקאית, קטעים ערוכים בהילוך איטי של הוצאות להורג וקטעי ארכיון של מנהיגי המערב. לצד האלמנטים המתוחכמים המשולבים בסרט, כלולים בו כאלה שמטרתם היא ליצור אשליות (גודל, תמונות מעוותות, העצמת הנואמים, נאום לאור לפידים), והם מזכירים במידת מה את סרט התעמולה שהופק בגרמניה הנאצית כסרט דוקומנטרי על ידי לני ריפנשטאהל ב-1934 – "ניצחון הרצון" (*Triumph des Willens*)¹¹.

הסרט "להבות המלחמה" אינו היחיד שהופק על ידי דאע"ש. הוא מצטרף לשורה ארוכה של סרטים של הארגון הערוכים באופן מקצועי ומתעדים פיגועי תופת, התקפות טרור והתנקשויות באנשי ממשל, צבא וכוחות הביטחון בעיראק. דוגמה לכך היא הסדרה הפופולרית בת ארבעה חלקים, שחלקה הראשון הופץ כבר ביוני 2012, בשם "צחצוח החרבות" (*The Clanging of the Swords*), הזוכה לחשיפה רבה בפלטפורמות המקוונות של תומכי ג'יהאד העולמי ובאמצעי המדיה השונים (טוויטר, פייסבוק).¹² ניתוח מקיף של החלק הרביעי של "צחצוח החרבות" (שפורסם ב-17 במאי 2014) נעשה על ידי ניקו פֶרוֹנְצ'ה וארי פֶישר באתר *Jihadica*. הניתוח מציג את רמת התחכום של דאע"ש בשימוש במדיה החברתית ובטכנולוגיות להפצת מידע בפלטפורמות שונות: טלפונים סלולריים (שהם הפלטפורמה המועדפת על הארגון, במיוחד השימוש באפליקציה *Twitter for Android*), טאבלטים, פייסבוק ואתרים לשיתוף קבצים (*archive.com, justpaste.it*). זאת, תוך שימוש בגודל ובפורמט שונים, באיכות משתנה של הסרט ובמגוון שפות (ערבית, אינדונזית, אנגלית, גרמנית, יפנית). אין זה מפתיע שהחלק הרביעי של "צחצוח חרבות" שוחרר לפרסום ביום שבת, מתוך כוונה שהאתרים השונים יתקשו לחסום את הפרסום בשל כך שמרבית עובדי החברות יהיו ביום מנוחה

מעבודה.. ואכן ב-24 השעות הראשונות לאחר פרסום הסרטון היו קרוב ל-60,000 צפיות בו (הזמן הממוצע לצפייה היה 17 דקות).¹³

בנובמבר 2014 פורסם סרטון על עריפת ראשיהם של 22 שבויים סוריים. ניתוח הסרטון, שנעשה על ידי ארגון TRAC וגוף המחקר Quilliam, מצביע על כך שהפקת הסרטון נעשתה בצורה מקצועית, כולל שעות צילום רבות, שימוש במצלמות HD ועריכה מהוקצעת. הערכת מבצעי הניתוח היא שעלות הפקת סרטון כזה היא כ-200,000 דולר.¹⁴ הפקת הסרטון מצביעה על רמת האכזריות והתחכום של העושים במלאכה בארגון דאע"ש: הסרטון אינו תיעוד גרידא של הוצאה להורג, אלא תוכנית "ריאליטי" של הוצאה להורג המונית, המבוצעת כולה על ידי לוחמי "חוק" שהתגייסו לארגון, המוציאים להורג את "הניצבים" תוך כדי מהלך הסרטון. שיטה זו מצביעה פעם נוספת על החשיבות שדאע"ש מקנה לשימוש במדיה ואת ההבנה העמוקה של הארגון את מידת ההשפעה שיש לסרטון כזה על צופים משני סוגי האוכלוסיות שתוארו לעיל – במערב ובקרב המועמדים לגיוס: יצירת תחושה של משיכה "רומנטית" אצל מתגייסים פוטנציאליים ויצירת תחושות של פחד ובעתה בקרב אזרחי מדינות המערב.

בארגון דאע"ש מבינים שאין להסתמך רק על התכנים האלימים, אלא יש להראות גם פנים נוספות של החיים בצ'לה של המדינה האסלאמית. מכיוון שחלק מהפרסומים של הארגון נועד לגייס מתנדבים חדשים לאזורי הלחימה ממדינות המערב וממדינות לא ערביות אחרות, עושה דאע"ש שימוש ב"מרכז אל-חיאית לתקשורת" להפצת סרטונים מקוריים תחת הכותרת "Mujatweets", שמטרתם היא להראות כי החיים תחת המדינה האסלאמית הם שלווים ונורמליים. זאת, כאמור, כדי להקנות לדאע"ש פן חיובי שיטשטש את התדמית הנוקשה שלו כארגון רצחני, וכן למשוך קהלים נוספים להצטרף לשורותיו.¹⁵

בנוסף לכך ניתן למצוא באתר של "מרכז אל-חיאית לתקשורת" סדרה של מאמרים המפורסמים כמסמכי PDF, המזכירה את המגזין המקוון Inspire של "אל-קאעידה". תכליתם של מאמרים אלה היא להראות ולהדגיש את הצלחת דאע"ש בשדה הקרב ולהציג לוחמים בולטים של הארגון. חלק מקטעי הווידאו המופיעים באתר נועדו להשפיע על דעת הקהל, בין השאר באמצעות סצנות של חלוקת מזון, טיפול רפואי ומתן צדקה. הסרטים כוללים כתוביות באנגלית ומיועדים לבעלי מקצוע מערביים הנקראים לבוא ולסייע בהקמת המדינה האסלאמית. דאע"ש גם מוציא לאור פרסום בשם IS Report, המתאר, בין השאר, הקמה של מערך להכשרת אימאמים וכולל מאמרים באנגלית, פסקי הלכה, תמונות של הוצאות להורג ותמונות של ניצחונות בשדה הקרב.¹⁶

בנוסף לגופי התקשורת של דאע"ש המפיצים את פרסומי הארגון באינטרנט, מפיץ הארגון מספר מגזינים אינטרנטיים, שהחשוב והעיקרי ביניהם הוא כתב העת

"דאביק" (*Dabiq*),¹⁷ הדומה בעיצובו למגזין *Inspire* של "אל־קאעידה". הגיליון הראשון של "דאביק" פורסם ביולי 2014 במגוון שפות וכולל חמישים עמודים. חלקו העיקרי, "The Return of the Khilafah", נועד לשכנע את קוראיו בלגיטימיות של החליפות שעליה הכריז מנהיג דאע"ש אבו בכר אל־בגדאדי, תוך שהוא קורא למוסלמים מכל העולם לבוא "למדינתם הטבעית" ולחיות תחת הנהגתו. שלושת הגיליונות הנוספים של כתב העת פורסמו במהלך החודשים ספטמבר-אוקטובר 2014, וכוללים ציטוטים והתבטאויות של בכירי דאע"ש, חדית'ים הנותנים לגיטימציה לעבודות של מי שנתפסו כ"שלל מלחמה", מידע על בניית המדינה האסלאמית, קריאה להרג "צלבנים", הצדקה של הוצאות להורג ועוד. פעילות הסברתית נוספת של דאע"ש, שנועדה לקהילות מוסלמיות המתגוררות מחוץ לאזורי הלחימה בסוריה ובעיראק, מוצאת ביטוי במגזין החדשות האינטרנטי "חדשות המדינה האסלאמית", המתפרסם בשפה האנגלית וכולל דיווחים שוטפים על הארגון ודברי הגות אסלאמית סְלֶפִית־ג'יהאדיסטית.¹⁸ בנוסף לכך, דאע"ש מנהל פורומים ואתרי חדשות רשמיים באינטרנט בשפה הערבית, דוגמת "במת דבר הג'יהאד" ("אל־מִנְבֵּר אל־אעלאמי אל־ג'יהאדי"),¹⁹ הכוללים תכני תעמולה שונים הנוגעים לדאע"ש.

השימוש של דאע"ש ברשתות חברתיות מאפשר לארגון לגייס תמיכה רחבה של ציבור רדיקלי מוסלמי צעיר בארצות המוצא שלו, וכן במערב, וזאת באמצעות העברת מסרים ממוקדים. בעוד שהתקשורת והעברת המסרים בין ארגוני הג'יהאד העולמי ותומכיהם, דוגמת "אל־קאעידה", נעשו לרוב במחשכים וברשת שאינה נגישה לכל, וכן במסגדים, בהפצת עלונים ובאתרי אינטרנט המיועדים לכך,²⁰ דאע"ש בחר לפעול בגלוי בערוצי המדיה החברתית, לרבות יוטיוב, טוויטר ופייסבוק, וכן ברשתות חברתיות אחרות, פחות ידועות, הפונות לקהל יעד מערבי ולקהילות מוסלמיות במערב (למשל, האתרים: VK, Diaspora).

דאע"ש מציף את הרשתות החברתיות בחומרים גרפיים אכזריים במיוחד, הכוללים עינויים, הוצאות להורג המוניות, עריפת ראשים, צליבת אנשים ועוד. כאמור, זהו רק חלק מהתמונה הרחבה, והשימוש שעושה הארגון ברשתות החברתיות משרת מספר מטרות נוספות, כגון: לוחמה פסיכולוגית ויצירת אפקט של הרתעה הן על קהל היעד הספציפי באזורי הקרבות והן על דעת הקהל המערבית; הפגנת נוכחות ודימוי של גודל כדי ליצור מצג כאילו הארגון גדול יותר משהוא למעשה; הפצת אידיאולוגיה; גיוס מימון; קריאה למתנדבים להצטרף לג'יהאד, תוך שימוש בסרטונים ובראיונות עם מוסלמים מאוסטרליה, מאירופה ומארצות הברית.

השימוש של דאע"ש ברשתות החברתיות מגיע לרמת תחכום גבוהה, והמסרים האכזריים והתעמולתיים שלו נעשים באופן הדוחק הצדה את המאמצים

התקשורתיים של הארגונים המתחרים, דוגמת "אל-קאעידה" ונגזריו. כך, למשל, דאע"ש השתמש באפליקציה הפועלת ברשת טוויטר בשם "שחר הגאות השמחה" (Dawn of Glad Tidings). אפליקציה זו הייתה עד לא מזמן נגישה להורדה בחנות הורדת היישומים של גוגל (Google Play Store) ואפשרה הצגת פוסטים אוטומטיים של חשבונות של תומכי הארגון. אמצעי נוסף בו עושה דאע"ש שימוש הוא האשטאגים (Hashtag) למיניהם, הנמצאים ברשתות החברתיות טוויטר, גוגל ופייסבוק.²¹ דאע"ש משתמש ב"Hashtag Hijacking", שהינה שיטה פשוטה יחסית לשתול מילים פופולריות, ובכך הוא מבקש לזכות בתשומת הלב של אנשים המחפשים תוכן מסוים. דוח מיוחד שפרסמה לאחרונה חברת ZeroFox מצביע על כך שדאע"ש עושה שימוש בטכנולוגיות מתקדמות כדי לנצל רשתות מחשבים שבהן הוא מחדיר נזקות (בוטים) כדי לקדם קמפיילים שלו. בנוסף לכך, דאע"ש מפיץ משחקי מחשב הכוללים אימונים והכנות לשדה הקרב, שנועדו לגייס מתנדבים ותומכים בארגון. כזה הוא, למשל, הקדימון למשחק מחשב הקרוי *Jihad Simulator*, בו המשחקים מדמים חטיפה של כלי רכב צבאיים ופיצוץ, וכן ירי לעבר בתי ספר.²² המשחקים מאפשרים רמת תקשורת גבוהה (ניהול שיחות באמצעות טקסטים, מצלמות רשת, אוזניות ומיקרופונים) ויוצרים תשתית גיוס ואימון נוחה ורחבת היקף.²³ ניסיונות של מדינות במערב לסגור חשבונות של דאע"ש ותומכיו ולצנזר את תוכן הפרסומים של הארגון ברשתות החברתיות כמעט ואינם מצליחים. רשת הטלוויזיה *CMN* פרסמה לפני מספר חודשים ידיעה לפיה הרשת החברתית פייסבוק פועלת לעצור את השימוש של דאע"ש בה, אך עד כה ללא הצלחה.²⁴

דאע"ש יוזם קמפיילים תקשורתיים גדולים כחלק ממסע תקשורתי ממומן ומתוזמן היטב שנועד לעודד הצטרפות לשורותיו ולאיים על ארצות הברית ובעלות בריתה לבל יתערבו בנעשה בעיראק. כזה הוא הקמפיין בעל הכותרת "מיליארד מוסלמים תומכים במדינה האסלאמית", שיזם דאע"ש ב־19 ביוני 2014 באמצעי המדיה השונים. הקמפיין זכה להצלחה ולגילויי תמיכה ברחבי העולם, שפורסמו על רקע צילומים של אתרים שונים ובהם הר הבית בירושלים, מגדל אייפל בצרפת, ה"ביג בן" בלונדון ובירות שונות בצפון אמריקה, באירופה ובאסיה. דאע"ש גם מוכר מזכרות (חולצות, מחזיקי מפתחות, חיילי צעצוע וחפצים אישיים) המשמשות אותו למטרות תעמולה וכמקור הכנסה נוסף.

לוחמה פסיכולוגית

"תיאטרון הטרור" האכזרי, בו עושה שימוש ארגון דאע"ש כחלק מהסימביוזה המסוכנת בין הטרוריסטים תאבי ההכרה והחשיפה ובין התקשורת רודפת הרייטינג והלהוטה אחרי המחזות האלימים והמרתקים שיוצרים אירועי הטרור,²⁵ אינו תופעה חדשה. הוא חלק מאסטרטגיה רציונלית שתכליתה הוא להעביר מסר

שעיקרו פסיכולוגי. במובן זה, השימוש של דאע"ש וארגונים דומים לו בטרור נגד אזרחים בריטיים ואמריקאיים הוא "בעיקר סמלי ותעמולתי"²⁶. מאפייניו במקרה זה שונים ממה שהורגלנו עד כה, וזאת לאור האכזריות הרבה והלא אנושית אותה נוקט דאע"ש והשימוש המקיף שלו במרחב הקיברנטי (הרשתות החברתיות) להפצת תכנים אלה. מטבע הדברים, אכזריות זו של הארגון יוצרת אווירה של עניין ומודעות בין-לאומית מתמשכת, מעבירה מסרים, מעלה אותם לסדר היום של הציבור ושל מקבלי ההחלטות, מסייעת לקידום תדמיתו של דאע"ש ויוצרת אהדה למניעיו, תוך הצטיירויותו כצד הקורבן, ולעתים תוך יצירת מראית עין של כוח רב יותר מכוחו האמתי.

השימוש שעושה דאע"ש באמצעי התקשורת כדי לקדם את מטרות הטרור שלו שונה במהותו מהשימוש שעשו ארגוני טרור אחרים בתקשורת בפיגועים קודמים שלהם, שגם הם זכו לחשיפה תקשורתית בין-לאומית רחבה – משבר בני הערובה באיראן (1979–1981), הפיגוע במגדלים התאומים בניו יורק (2001) ומשבר בני הערובה בתיאטרון במוסקבה (2002).²⁷ נושא השימוש במדיה על ידי טרוריסטים נחקר רבות,²⁸ תוך ניסיון להבינו בהקשר של תקשורת מבוססת סמלים (Symbolic Communication Theory) אצל דאע"ש, הקורבן אינו חסר חשיבות. אדרבא, הארגון מייחס חשיבות רבה לקורבנות (ילדים, עיתונאים, עובדי סיוע, נשים), ולכן בחירתם נעשית בדרך שנועדה לפגוע בבטן הרכה של דעת הקהל ומקבלי ההחלטות במערב. משאבים רבים משקיע דאע"ש בעיתונאים חטופים למטרות תעמולה.

שינוי אסטרטגי ביעדי הטרור

דאע"ש הכניס במהלך שנת 2014 מספר שינויים אסטרטגים ביעדי הטרור שלו ובאופן שבו הוא התנהל במרחב הלחימה. בשלב הראשון התמקד הארגון ביצירת תשתית שתאפשר לו להתבסס באזורים השונים בסוריה ובעיראק. במסגרת זו הוא התמקד בביצוע פעולות טרור אכזריות נגד אוכלוסיות סוניות מקומיות וסמלי שלטון ובטיהור אתני על רקע דתי. דוגמה בולטת לכך הם מעשי הטבח של דאע"ש במיעוט היזידי באזור ארביל, הרי סנג'אר ואזור סכר מוסול. תהליך זה היה מלווה באיומים תקשורתיים נגד המערב ונמשך עד שלהי קיץ 2014. לאחרונה פרסם "המרכז הסורי לזכויות אדם" מסמך המתעד הוצאתם להורג של 1,429 בני אדם בסוריה מאז יוני 2014, שמחציתם הם אזרחים ומחציתם חברי השבט השיעי שעייטאת, תושבי המחוז דיר א-זור שבמזרח סוריה.²⁹

השלב השני של השינוי האסטרטגי ביעדי הטרור של דאע"ש החל במהלך חודש אוגוסט 2014, במקביל לגיבוש הקואליציה בראשות ארצות הברית ללחימה בארגון. השינוי העיקרי שביצע דאע"ש בשלב זה היה הצבת המערב בכלל, וארצות הברית בפרט, כיעד מרכזי לפעולות טרור. במסגרת זו הוציא הארגון להורג בצורה

ברוטלית, על ידי עריפת ראשים, מספר עיתונאים ועובדי סיוע חטופים (אמריקאים, בריטים וצרפתים), תוך עשיית שימוש מניפולטיבי בתקשורת. ההוצאות להורג גרמו לזעזוע רב בקרב דעת הקהל המערבית ובעולם הערבי המתון. ברמה התקשורתית, הן היו מתוזמנות היטב ובוצעו על ידי לוחם דאע"ש ממוצא בריטי לבוש שחורים המכונה "ג'ון הג'יהאדיסט" ונראו כתסריט מוכן מראש. ההוצאות להורג הוצגו כ"מסר לאמריקה", ונעשה בהן שימוש באמצעי צילום מתקדמים ובצילומים ערוכים היטב. במסרים שהתלוו להן נקבע שהאחריות להוצאות להורג מוטלת על ממשלות ארצות הברית וקנדה, ואף צורף אליהן איום לפיו כל התערבות של ממשלות המערב תוביל לפגיעה באזרחים חפים מפשע. על פי "ניו יורק טיימס", במהלך החודשים נובמבר 2012–ינואר 2014 חטף דאע"ש לפחות 23 בני אדם מ-12 מדינות שונות, שחלקם שוחרר תמורת כופר.³⁰

השלב השלישי בשינוי האסטרטגיה של דאע"ש החל באמצע ספטמבר 2014 בקריאה של הארגון לפגוע באזרחי המדינות השונות במערב הלוקחות חלק בקואליציה שהתגבשה נגדו. כך, למשל, אחד ממנהיגי דאע"ש, אבו מוחמד אל-עדנאני א-שאמי, קרא להרוג "כופרים" במדינות מערביות,³¹ וקלטת אודיו שהופצה על ידי הארגון קראה לפגוע באזרחי המערב ובכוחות הביטחון שלהם.³² קריאה זו חזרה גם בגיליונו הרביעי של "דאביק" מחודש אוקטובר 2014. קריאת דאע"ש להריגת אזרחים מערביים הניבה תוצאות, שסימנים ראשונים להן ניתן לראות בסיכול הכוונה לבצע פיגוע הרג נגד אזרחים באוסטרליה, בפיגועי דריסה וירי בקנדה, בתקיפת שוטרים בגרזן ברובע קווינס בניו יורק, בהנחת מטענים בווינה ועוד.³³

ארסנל הטרור הרצחני של דאע"ש כולל אמצעים מזוועים, ובהם כאמור עריפת ראשים, וזאת כאסטרטגיה מחושבת היטב שהלכה וצברה תאוצה בעקבות התקיפות האוויריות של ארצות הברית על יעדי הארגון. תכליתן של עריפות הראשים המתקשרות היא כפולה: מצד אחד, ליצור לחץ של דעת הקהל, בעיקר נגד ממשלות בריטניה, ארצות הברית וצרפת, ובמקביל לבדל את דאע"ש מיתר הארגונים באכזריותו חוצת הגבולות; ומצד שני, להיות כוח משיכה למגויסים פוטנציאליים על ידי פנייה לתחושות האסלאמיות הבסיסיות, במסגרת החזרה ליסודות האסלאם והכפירה במוסר המערבי המודרני. רציחתו בעריפת ראש של העיתונאי ג'יימס פולי ב-19 באוגוסט 2014 נועדה להעביר מסר של איום לארצות הברית ("מסר לאמריקה"), לפיו כל החלטה לפעול נגד המדינה האסלאמית תוביל לפגיעה באזרחים אמריקאיים, תוך האשמת הממשל האמריקאי בלא פחות מאשר באחריות להצח פולי. גם הרצח של העיתונאי סטיבן סוטלוף על ידי דאע"ש ב-2 בספטמבר 2014 נועד להעביר מסר תקיף לארצות הברית ("מסר שני לאמריקה") נגד המשך התקיפות האוויריות של כוחותיה על יעדי הארגון: "כל עוד הטילים

שלך ימשיכו לתקוף את האנשים שלנו, הסכין שלנו תמשיך לתקוף את הצוואר של אנשיך".³⁴

עריפת הראשים פונה לשני קהלי יעד – מקומי וגלובלי. הפנייה לקהל היעד המקומי, כוללת סרטוני תעמולה שלרוב ערוכים ומתוזמנים בצורה בסיסית, כחלק מהרצון ליצור לוחמה פסיכולוגית נגד המתנגדים "מבית". קהל היעד השני, המשמעותי יותר, הוא העולם המערבי, ובפרט ארצות הברית, בריטניה ואוסטרליה. סרטים אלה ערוכים ומתוזמנים היטב, מתוך הרצון של דאע"ש להשיג הישגים פוליטיים ותעמולתיים, כמו השפעה על דעת הקהל באמצעות הטלת אימה וגיוס פעילים פוטנציאליים. כך, למשל, במהלך החודשים ספטמבר-אוקטובר 2014 פרסם דאע"ש מספר סרטונים שבהם נראה העיתונאי הבריטי ג'ון קנטלי מדווח מאזורי הקרבות בעין אל-ערב (העיירה קובאני) על "המניפולציה של התקשורת המערבית" וכיצד "המערב נגרר למלחמה שהוא אינו יכול לנצח בה, נגד אלפי חמושים".³⁵ דיווחים אלה נראו במובהק כתעמולה של דאע"ש.

לדברי ראמי עבד א-רחמן, ראש "המרכז הסורי לזכויות אדם", המספר הרב של חיילים שנרצחו על ידי עריפת ראשיהם והנחתם במקום ציבורי נועד ליצור טרור ופחד מפני הארגון.³⁶ יש לציין כי התופעה של רצח בני ערובה באמצעות עריפת הראש אינו דבר חדש, וניתן למצוא לו דוגמאות משנים קודמות: הוצאתו להורג של דניאל פרל ב-2002 על ידי "התנועה הלאומית לשיקום הריבונות הפקיסטנית", עריפת ראשים של רוסים אתניים ושל זרים על ידי טרוריסטים צ'צ'ניים, ופעולות דומות של גורמי טרור אחרים, כגון ארגון "אבו סייף" בפיליפינים, קבוצות טרור אלג'יריות וארגון הטליבאן.

סיכום ותובנות

ארגון "המדינה האסלאמית" פיתח בחודשים האחרונים יכולת שליטה במדיה החברתית, תוך שהוא רואה בה כלי נשק לגיטימי במלחמתו נגד מתנגדיו בארצות המוצא של הארגון ונגד המערב (ארצות הברית, בריטניה, אוסטרליה). דאע"ש עושה זאת על ידי שימוש בתכנים פשוטים המבהירים היטב את מטרותיו ואת המסר שהוא רוצה להעביר, שמטרתו העיקרית היא ליצור פחד, תוך "ניהול מחושב של האכזריות" והיעדר רחמים.³⁷ הקמפיין הוויראלי של עריפת ראשים, צליבות, שריפות והוצאות להורג המוניות, הזוכה לתפוצה באמצעי התקשורת השונים, נעשה באופן ברוטלי ובאכזריות חסרת תקדים.

טרור הוא סוג של תעמולה, וככל שהוא מכיל אלמנטים אכזריים יותר, ההשפעה שלו רבה ומשאירה חותם גדול יותר. התיאור הגרפי המצמרר של עריפת הראש, תוך התמקדות בפרט הבודד חסר ההגנה, משפיע יותר מתעמולה המושגת באמצעים כגון מכוניות תופת ופעולות טרור "קונוונציונליות", גם אם מספר מקרי המוות בהם

גבוה יותר.³⁸ דאע"ש מנצל את הפוטנציאל הטמון בגלובליזציה הרשתית ומפעיל בצורה סימולטנית מנגנוני השפעה המוניים שונים ומגוונים, חלקם מבוססי משחקי מחשב ורשת וחלקם קונוונציונליים יותר, מבוססי רשתות חברתיות.³⁹ מהלכים אלה אפשרו לדאע"ש ליצור מסע תעמולה מקוון, מתוחכם ומתוזמן היטב. מכונת התעמולה של דאע"ש והשימוש שהארגון עושה במדיה החברתית ובאמצעי התקשורת ממלאים שתי פונקציות חשובות, הנבדלות זו מזו באופן מהותי בתכליתן ומסתמכות על פלטפורמה תקשורתית שלא הייתה קיימת לפני כעשור. הפונקציה הראשונה היא לוחמה פסיכולוגית, שנועדה לפגוע במורל חיילי היריב. אסטרטגיה זו אינה חדשה. כבר סון דזה ("החכם סון") כתב כי הכרעה מושגת ברובה על ידי "עריפת ראשן של מטרות צבאיות וחברתיות באופן סלקטיבי ומידי, במטרה להשיג הלם ומורא", וזאת על ידי שימוש באמצעים אכזריים וחסרי רחמים כגון עריפת ראשים.⁴⁰ "מלחמת הבזק" במלחמת העולם השנייה ביטאה תפיסה דומה, שהתבססה על הפחדה של האויב באמצעות לוחמה פסיכולוגית. זו קללה פיזור עלונים מהאוויר, השמעת מסרים באמצעות רמקולים רבי עוצמה וכדומה.

הפונקציה השנייה של מכונת התעמולה של דאע"ש נוגעת להשגת תמיכה מצד גורמים אסלאמיים מערביים, תוך הבאת לוחמיו של ארגון "המדינה האסלאמית" להתאחד תחת מטרה אחת וקורת גג אחת. הדרך לעשות זאת היא קריאה לחזרה אל שורשי האסלאם ומתן הכשר למתגייסים לבצע מעשי אלימות, ללא צורך לתת על כך דין וחשבון.

השילוב של אכזריות מצד אחד עם שימוש במדיה החברתית מצד שני הוכיח עד כה הצלחה רבה ומשמש כלי רב עוצמה בידי דאע"ש, המשתלב בארסנל הצבאי שלו. הצלחה זו של הארגון הביאה את ממשלת עיראק, בצעד יוצא דופן, לאסור ביוני 2014, במהלך הלחימה בארגון, על שימוש במדיה חברתית במשך 17 יום. במסגרת זו נחסמו יותר מעשרים אתרי חדשות, כולל אתר "אל-ערביה", מתוך כוונה להפריע לתקשורת בין חברי דאע"ש.

ארגון דאע"ש פועל בצורה שונה מארגון "אל-קאעידה", שנמנע ככל שניתן מפגיעה באזרחים מוסלמים חפים מפשע כדי לא לאבד את תמיכת האוכלוסייה. מנהיג "אל-קאעידה", איימן א-זוואהירי, קבע כי עדיף להרוג בני ערובה בירייה ולהתמקד במתקפות על הכוחות האמריקאיים והעיראקיים: "אתה לא צריך להיות מרומה על ידי דברי השבח והחנופה של הצעירים הפנטיים המתארים אותך כראש וראשון לטובחים". א-זוואהירי הוסיף את תובנותיו לגבי חשיבותה של התקשורת: "אנו נמצאים במאבק, ויותר מחצי ממאבק זה מתרחש בשדה הקרב של התקשורת. קרב זה הוא בעצם תחרות על לבם ומוחם של אנשינו".⁴¹

דאע"ש, בניגוד ל"אל־קאעידה", אינו בוחל באמצעים ופוגע באופן אלים גם באוכלוסייה מוסלמית מקומית, תוך יישום אידיאולוגיה רצחנית. אידיאולוגיה זו גורסת כי הגשמת החזון של המדינה האסלאמית ייעשה על ידי פרובוקציות, דוגמת פיגועים באתרים אסטרטגיים ותשתיות לאומיות.⁴² דאע"ש רואה בשימוש באלמות אכזרית (rough violence) דבר הכרחי, וחשיבות דומה הוא מייחס לשימוש במדיה, אותה הוא רואה כצעד הכרחי ליצירת תעמולה אפקטיבית.

הצלחת האסטרטגיה של דאע"ש מוצאת את ביטויה במספר מאפיינים עיקריים המייחדים את פעילות הארגון בהשוואה לארגוני טרור אחרים ומהווים קריטריונים להצלחתו: כיבוש שטחים נרחבים תוך פרק זמן קצר יחסית בסוריה ובעיראק, ביסוס שלטונו בהם והקמת החליפות האסלאמית. דאע"ש, שהוקם כשלושה של "אל־קאעידה" בעיראק, התפשט למזרח סוריה ולצפונה, תוך שהוא מנצל את חולשת המשטר העיראקי. כיום הוא שולט על אוכלוסייה של 10–12 מיליון איש ועל כשליש משטחה של עיראק וכשליש משטחה של סוריה – שטח השווה בהיקפו כמעט לכל שטחה של בריטניה.

התמודדות עם דאע"ש מחייבת לפעול במספר רבדים, בנוסף לפעילות הצבאית של כוחות הקואליציה. הרובד הראשון נוגע לאיתור ולפגיעה ב"נתיב הכסף" – המסלול דרכו מצליח הארגון להפעיל מערכת פיננסית ענפה לצרכיו. פעולה זו מחייבת מאמץ מודיעיני ומאמץ של לוחמה כלכלית חובקי עולם, במטרה לזהות ולנטרל את הגורמים המעורבים במימון הארגון ובסחר עמו. לצד מאמץ זה יש להפעיל מאמץ מדיני משלים, בעיקר מול טורקיה וקטר, שבתמיכתן באסלאם הקיצוני ובהתעלמות ממעבר מתנדבים לדאע"ש דרך הגבול המשותף בין טורקיה לסוריה מנסות לאחוז את המקל משני קצותיו. במקביל יש לפתוח במאבק מודיעיני ומבצעי במרחב הקיברנטי. מאבק זה נוגע לשני רבדים נוספים: הרובד הראשון עוסק בצמצום החשיפה של הארגון ברשת, על ידי הורדה של אתרים ותכנים המשמשים את דאע"ש לצורך גיוס פעילים, ליצירת פיגועי השראה, לגיוס כספים וללוחמה פסיכולוגית. כדי למנוע זאת יש ליצור תשתית משפטית ולהגיע להבנה עם ענקי אינטרנט, שלהם יש אינטרסים מסחריים. היכולת הטכנולוגית לביצוע צעדים מעשיים כאלה קיימת, אולם ללא הקמה של צוות משימה בין־לאומי, שיפעל מידית להסרה אפקטיבית של תכנים פוגעניים מהרשת, יקשה להתמודד עם תופעה זאת. צוות כזה יוכל, בנוסף, לפעול לקעקוע הנרטיב של דאע"ש באמצעות קמפיינים נגדיים ברשתות החברתיות, בבחינת "לחימה באש באמצעות אש".

הרובד השני הוא ההתמודדות עם פיגועים ספונטניים במדינות המערב. בשל העובדה שלרוב פיגועים אלה אינם מחייבים תשתית ארגונית במדינה בה נעשה הפיגוע, נדרש ליצור כלי התמודדות מתאימים למאבק זה. אחד הכלים הוא היכולת לייצר פרופיל של מפגעים פוטנציאליים. פרופיל זה ייבנה מתוך

מגוון מקורות, שהעיקרי בהם הוא ניתוח של מאפייני הפעולה ברשת האינטרנט של אוכלוסיות המועדות לפורענות. במקרים רבים ניתן למצוא בדיעבד סימנים מעידים לרצון לבצע פיגוע. גם במקרה זה נדרש להקים צוות משימה בין-לאומי, שיוכל לגבש את המתודולוגיה לבניית פרופיל של מפגעים פוטנציאליים ולבנות את הכלים לזיהוים, וזאת על בסיס ניתוח של נתוני Big Data שייאספו באופן קבוע. האתגר המרכזי בגישה זו נוגע להבניה של מאפייני הפרופיל של מפגעים פוטנציאליים יותר מאשר להיבטים הטכנולוגיים של מערכות הניתוח. ארגוני הביטחון במדינות המערב חולקים אותו אינטרס, ולכן הם יוכלו לשתף פעולה בבניית היכולת האמורה, ובכך לאגד יכולות ולזרז את יישום התפיסה. דעא"ש פועל באופן שיטתי במרחב הקיברנטי ויצר לעצמו מודל מוצלח של שימוש במרחב זה לקידום מטרותיו. מדינות המערב, בהובלת ארצות הברית, חייבות לעשות מאמץ משולב כדי להתמודד עם התופעה בטרם יהיה מאוחר מדי. המדובר בפעולה מדינית, משפטית, כלכלית, מבצעית וטכנולוגית. רק שילוב של מכלול פעולות זה, לאורך זמן, יוכל לאפשר מאבק אפקטיבי בארגון "המדינה האסלאמית" ובתופעות הג'יהאד בעולם המערבי.

הערות

- 1 "Canadian ISIS Fighter To Muslims In Canada: You Have A Religious Duty To Either Emigrate To The Islamic State, Or Else Carry Out Attacks In Canada," MEMRI, December 8, 2014, <http://www.memrijtm.org/canadian-isis-fighter-to-muslims-in-canada-you-have-a-religious-duty-to-either-emigrate-to-the-islamic-state-or-else-carry-out-attacks-in-canada.html>
- 2 Carlos Marighella, *Minimanual of The Urban Guerrilla*, 1969, <http://www.marxists.org/archive/marighella-carlos/1969/06/minimanual-urban-guerrilla/ch32.htm>
- 3 דניאל כהן, "להילחם בדאע"ש גם ברשת", **הארץ**, 4 בספטמבר 2014, <http://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.2424714>.
- 4 Neville Bolt, *The Violent Image: Insurgent Propaganda and the New Revolutionaries* (London: Hurst & Company, 2012).
- 5 דאע"ש: **דיוקנו של ארגון טרור**, מרכז המידע למודיעין ולטרור על שם אלוף מאיר עמית, 26 בנובמבר 2014, <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20733>
- 6 "Antiterrorism Seminar Discusses Media Role", *A-sharq Al-Awsat*, November 25, 2005, <http://www.aawsat.net/2005/11/article55268813>
- 7 Angela Gendron, "Al Qaeda: Propaganda and Media Strategy," *ITAC Trends in Terrorism Series 2*, 2007, <http://www.itac.gc.ca/pblctns/index-en.php?id=07>
- 8 להרחבה על מנגוני ההסברה של דאע"ש ראו: **דאע"ש: דיוקנו של ארגון טרור**.
- 9 התרגום המילולי של "אל-פרקאן" הינו "הבחנה", קרי הבחנה בין אמת לשקר.
- 10 Ryan Mauro, "ISIS Releases 'Flames of War' Feature Film to Intimidate West," *The Clarion Project*, September 21, 2014, <http://www.clarionproject.org/analysis/isis-releases-flames-war-feature-film-intimidate-west>

- Brad Conley, "Leni Riefenstahl – Triumph Des Willens [1935] [HD]," February 25, 11
2014, https://www.youtube.com/watch?v=rclIE-_VZ5g
- 'מוסד אל-פורקאן להפקה הסברתית' מציג סרט חדש של דאע"ש "Online Jihad-Exposed,"
12 <http://www.onlinejihadxposed.com/2014/05/4.html>, 2014 במאי 18
- Nico Prucha, "Is this the Most Successful Release of the Jihadist Video Ever? (Part
1)," *Jihadica*, May 19, 2014, [http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-](http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever)
13 [release-of-a-jihadist-video-ever](http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever); Nico Prucha, "Is this the Most Successful Release of
the Jihadist Video Ever?, Ideological Trends, Iraq, Social Media", May 19, 2014,
<http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever>,
14 [part-2-the-release-of-صلاصل-ل-مراو](http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever)
- Terrorism Research & Analysis (TRAC) Press Room, <http://www.trackingterrorism.org/content/trac-press-room>.
- "New ISIS Media Company Addresses English, German And French-Speaking
15 Westerners," *MEMRI: Jihad & Terrorism Threat Monitor*, June 23, 2014, [http://www.memrijttm.org/new-isis-media-company-targets-english-german-and-french-speaking-](http://www.memrijttm.org/new-isis-media-company-targets-english-german-and-french-speaking-westerners.html)
[westerners.html](http://www.memrijttm.org/new-isis-media-company-targets-english-german-and-french-speaking-westerners.html)
- ראו לדוגמה: [https://azelin.files.wordpress.com/2014/06/islamic-state-of-iraq-and-al-](https://azelin.files.wordpress.com/2014/06/islamic-state-of-iraq-and-al-shc481m-22islamic-state-report-122.pdf)
16 [shc481m-22islamic-state-report-122.pdf](https://azelin.files.wordpress.com/2014/06/islamic-state-of-iraq-and-al-shc481m-22islamic-state-report-122.pdf)
- כתב העת "דאביק" קרוי על שם המקום בצפון סוריה המוזכר בחדיית' על אחרית הימים,
17 שבו צפוי להתקיים קרב גדול בין האסלאם ובין הכופרים. בקרב זה המוסלמים עתידים
לנצח.
- ראוי לציין שבאוקטובר 2014 הוציא ארגון "אל-קאעידה" לאור את המגזין החדש
18 "התעוררות" (*Resurgence*) לאחר דחיה מחודש מארס. המגזין שפורסם באנגלית,
מתמקד בנושאי ג'יהאד כלליים וכולל, בנוסף לכך, תכנים עכשוויים על פעילות הארגון
בתת-היבשת ההודית.
- http://www.longwarjournal.org/archives/2014/10/al_qaedas_resurgence.php
- אתר שיתוף תוכן של תנועת הג'יהאד העולמי:
19 [Al-Platform Media: alplatformmedia.com/vb](http://www.al-platformmedia.com/vb)
- Summary of Information on Jihadist Websites*, ICT Jahadi Monitoring Group Periodic
20 Review: Bimonthly Report, International Institute for Counter-Terrorism (ICT) at
the Interdisciplinary Center at Herzliya, February 2014, [http://i-hls.com/wp-content/](http://i-hls.com/wp-content/uploads/2014/06/JWVG122014.pdf)
[uploads/2014/06/JWVG122014.pdf](http://i-hls.com/wp-content/uploads/2014/06/JWVG122014.pdf)
- האשטאג ("Hashtag") נמצא בשימוש ברשתות חברתיות כדי לתייג פוסט כלשהו כחלק
21 מנושא מסוים, וזאת על ידי הוספת סולמית לפני הנושא. כך ניתן למצוא תכנים בנושא
מסוים באופן יעיל.
- David Shamah, "Video Games, Twitter Tricks: How ISIS Pulls in the Kids," *The Times*
22 *of Israel*, September 21, 2014, [http://www.timesofisrael.com/video-games-twitter-](http://www.timesofisrael.com/video-games-twitter-tricks-how-isis-pulls-in-the-kids-2)
[tricks-how-isis-pulls-in-the-kids-2](http://www.timesofisrael.com/video-games-twitter-tricks-how-isis-pulls-in-the-kids-2)
- על שימוש בפלטפורמות המדיה השונות, ובפרט על השימוש במשחקי מחשב, ניתן
23 לקרוא במחקר מעמיק שפורסם ב"מרכז דדו לחשיבה צבאית בינתחומית". ראו: דניאל
ברן וויסי לוי, "תופעת המדינה האסלאמית – מה המערב לא מביין?", **בין הקטבים**, גיליון
3, ינואר 2015.
- Samuel Burke, "Facebook Looks to Block ISIS Clothing Sales," *CNN*, June 25, 2014, 24
<http://edition.cnn.com/2014/06/24/world/isis-facebook-merchandise>

- Gabriel Weinmann and Conrad Winn, *The Theater of Terror: The Mass Media and International Terrorism* (New York: Longman Group, 1993). 25
- Stephen L. Carter, "Boston and the Terrible Theater of Terrorism," *Bloomberg*, April 18, 2013, <http://www.bloombergview.com/articles/2013-04-18/boston-and-the-terrible-theater-of-terrorism>
- Gabriel Weinmann, "The Role of the Media in Propagating Terrorism," in: *Countering Terrorism: Psychological Strategies*, eds. Updesh Kumar and Manas K. Mandal (London: SAGE Publications, 2012), pp. 182-203. 27
- בועז גנור, **אסטרטגיית הטרור המודרני ותפקידה של התקשורת** (הוצאה לאור מטח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית והמרכז הבינתחומי הרצליה, המכון למדיניות נגד הטרור, 2007); בועז גנור, **מבוך הלוחמה בטרור: כלים לקבלת החלטות** (הוצאת מפעלות המרכז הבינתחומי הרצליה, 2003), עמ' 207-213. 28
- "בחמישה חודשים: דעא"ש הוציא להורג 1,500 איש בסוריה", *NRG*, 17 בנובמבר 2014, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/646/773.html>, 29
- Karen Yourish, "The Fates of 23 ISIS Hostages in Syria," *The New York Times*, November 17, 2014, http://www.nytimes.com/interactive/2014/10/24/world/middleeast/the-fate-of-23-hostages-in-syria.html?_r=0
- Robert Spencer, "Islamic State: 'We Will Conquer your Rome, Break your Crosses, and Enslave your Women, by the Permission of Allah,'" *Jihad Watch*, September 21, 2014, <http://www.jihadwatch.org/2014/09/islamic-state-we-will-conquer-your-rome-break-your-crosses-and-enslave-your-women-by-the-permission-of-allah> 31
- את הקלטת ניתן לשמוע בקישור: <http://ent.siteintelgroup.com/Statements/is-spokesman-had-called-for-lone-wolf-attacks-in-australia-in-september-2014-speech.html> 32
- Perry Chiaramonte, "Citizen Jihadists: ISIS Uses 'Lone Wolves' to Mount Cheap, Effective Attacks on US Soil," *FOX News*, October 25, 2014, <http://www.foxnews.com/world/2014/10/25/citizen-jihadists-isis-uses-lone-wolves-to-mount-cheap-effective-attacks-on-us/> 33
- Islamic State Beheads American Journalist Steven Sotloff*, graphic video, <http://leaksource.info/2014/09/02/graphic-video-islamic-state-beheads-american-journalist-steven-sotloff/>, 34
- "דאע"ש פרסם סרטון חטוף: 'אחשוף את האמת'", *YNET*, 18 באוגוסט 2014, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4572689,00.html> 35
- "Over 1,400 People Executed in Syria by ISIS in 5 Months: Monitor", November 19, 2014, http://khabarsoutheastasia.com/en_GB/articles/apwi/articles/newsbriefs/2014/11/19/newsbrief-01 36
- Alastair Cooke, "The ISIS's 'Management of Savagery' in Iraq," *The World Post*, updated August 30, 2014, http://www.huffingtonpost.com/alastair-cooke/iraq-isis-alqaeda_b_5542575.html 37
- Shashank Joshi, "Where does the Islamic State's Fetish with Beheading People Come from?," *The Telegraph*, September 14, 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/11071276/Where-does-the-Islamic-States-fetish-with-beheading-people-come-from.html> 38

- 39 ברן ולוי, "תופעת המדינה האסלאמית – מה המערב לא מבין?", עמ' 18.
- 40 Harlan K. Ullman and James P. Wade, *Shock and Awe, Architecting Rapid Dominance* (NDU Press Book, December 1996), http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1996/shock-n-awe_ch2.html
- 41 Craig Whitlock, "Keeping Al-Qaeda in his Grip," *The Washington Post*, April 16, 2006, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/04/15/AR2006041501130.html>
- 42 Abu Bakr Naji, *The Management of Savagery: the Most Critical Stage through which the Umma Will Pass*, trans. William McCants (Cambridge: The John M. Olin Institute for Strategic Studies at Harvard University, May 23, 2006).

קול קורא להגשת מאמרים

כתב העת "צבא ואסטרטגיה" הינו כתב עת שפיט היוצא לאור שלוש פעמים בשנה בעברית ובאנגלית. עורך כתב העת הינו ד"ר גבי סיבוני העומד בראש תכנית צבא ואסטרטגיה ותכנית לוחמת סייבר במכון למחקרי בטחון לאומי.

פניה זו הינה קול קורא לכתיבה של מאמרים ומחקרים שיפורסמו במסגרת כתב העת. ייבחנו מאמרים הנוגעים לתחומים הבאים:

- חשיבה צבאית ואסטרטגית אוניברסאלית וישראלית;
- למידה מצבאות ולחימה של אחרים;
- בניין כוח צבאי על מרכיביו: המשאב האנושי, אמצעי לחימה, תורה, ארגון, אימונים ופיקוד;
- תקציב הביטחון;
- מודיעין;
- היבטים אתיים, מוסריים ומשפטיים של הלחימה;
- הפעלת הכוח הצבאי בדגש על זירות הפעולה של מדינת ישראל או זירות של צבאות זרים מהן ניתן ללמוד בצה"ל;
- ממשקי צבא דרג מדיני ותהליכי קבלת החלטות;
- טכנולוגיה בטחונית / צבאית;
- לוחמת סייבר והגנה על תשתיות חיוניות;

ניתן לעיין במאמרים דומים שנכתבו בגיליונות הקודמים של כתב העת, באתר האינטרנט של המכון: <http://www.inss.org.il/>

ייבחנו מאמרים עם הערות שוליים ומראי מקום בהיקף של עד 5,000 מילים.

להגשת הצעות ולפרטים נוספים ניתן לפנות אל:

דניאל כהן

מתאם כתב העת "צבא ואסטרטגיה"

danielc@inss.org.il